NEWJOBSINFO.IN A PATH FOR BRIGHT FUTURE

CLASS : 12th (Sr. Secondary) **Code No. 3605**

Series : SS-M/2018

रोल नं० | | | | | | | | | | |

SET : B

संस्कृत

SANSKRIT

ACADEMIC/OPEN

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

*समय : **3** घण्टे]* *[पूर्णांक : **80***

- *कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित प्रश्न **14** हैं।*
- *प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये **कोड नम्बर** तथा **सेट** को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।*
- *कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।*
- *उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।*
- *उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।*
- *परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।*
- *कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, **परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।***

निर्देशः –

(i) प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।

(ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।

(iii) श्रेष्ठाङ्कान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

खण्डः 'क'

(अपठित-अवबोधनम्)

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा एतदाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतपूर्णवाक्येन लिखत –

गङ्गा सर्वासां नदीनां श्रेष्ठा अस्ति। सा लोकत्रयस्य कल्याणकारिणी अस्ति। सा भौतिकसुखदृष्ट्या आध्यात्मिक सुखदृष्ट्या कल्याणप्रदा। यं गङ्गा पूर्णरूपेण समर्पितो-भवति, तस्य जीवनं धन्यं भवति। इह संसारे यः जनः राज्ञा भगीरथेन आनीतां भगवतीं गङ्गां सदा वन्दते स एव शोभनः चतुरः कथ्यते। यः जनः आदरपूर्वकं जह्नुतनयां मनसा ध्यायति, स एव सम्यक् तपस्वी भवति। यः गङ्गायाः नामानि गुणान् च सदा स्मरति, स एव श्रेष्ठः पुरुषः कथ्यते। यस्य जनस्य देवनदीं प्रति सेवाभावना अस्ति, यथार्थरूपेण स एव कर्मयोगी अस्ति, स एव सर्वेषां स्वामी भवति।

प्रश्नाः – $2 \times 5 = 10$

(क) सर्वासां नदीनां श्रेष्ठा नदी का अस्ति ?

(ख) इह संसारे गङ्गां कः आनीतवान् ?

(ग) यः आदरपूर्वकं जह्नुतनयां ध्यायति सः किं भवति ?

(घ) यस्य देवनदीं प्रति सेवाभावना अस्ति, सः किम् अस्ति ?

(ङ) 'श्रेष्ठः' इत्यत्र कः प्रत्ययः ?

NEW JOBS INFO.in A PATH FOR BRIGHT FUTURE

खण्डः 'ख'

(रचनात्मक-कार्यम्)

2. ***विषयमेकमधिकृत्य*** लघुनिबन्धं संस्कृतभाषया रचयत – 6

(क) अनुशासनम्,

(ख) मम प्रियः कविः,

(ग) संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्।

खण्डः 'ग'

(पठित–अवबोधनम्)

3. अधोलिखितगद्यांशस्य हिन्दीभाषया सरलार्थं कार्यम् – 4

(क) चन्द्रापीडस्ताभिरुपदेशवाग्भिः प्रक्षालित इव, उन्मीलित इव, स्वच्छीकृत इव, पवित्रीकृत इव, उद्भासित इव, प्रीतहृदयो स्वभवनमाजगाम्।

अथवा

(ख) भवादृशा एव भवन्ति भाजनान्युपदेशानाम्। अपगतमले हि मनसि विशन्ति सुखेनोपदेशगुणाः। हरति अतिमलिनमपि दोषजातं गुरुपदेशः गुरुपदेशश्च नाम अखिलमलप्रक्षालनक्षमम् अजलं स्नानम्।

4. अधोलिखितश्लोकस्य हिन्दीभाषया सरलार्थं कार्यम् – 4

(क) नालम्बते दैष्टिकतां न निषीदति पौरुषे।

शब्दार्थौ सत्कविरिव द्वयं विद्वानपेक्षते।।

अथवा

(ख) न कर्मणामनारम्भान्नैष्कर्म्यम् पुरुषोऽश्नुते।

न च सन्न्यसनादेव सिद्धिं समधिगच्छति।।

NEWS INFO.IN A PATH FOR BRIGHT FUTURE

5. अधोलिखितासु सूक्तिषु मात्र ***द्वयोः*** सूक्त्योः भावार्थं हिन्दीभाषया लेख्यम् – $2 \times 2 = 4$

(क) तटाकोदरसंस्थानां परीवाह इवाम्भसाम्।

(ख) वाग्भूषणं भूषणम्।

(ग) द्वित्राण्यहान्यर्हसि सोढुमर्हन्।

(घ) सर्वे अश्रुलहृदयैः सौप्रस्थानिकीं ज्ञापितवन्तः।

6. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा अधस्तानानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषया लेखितव्यानि –

अहं देशसेवां कर्तुं गृहाद् बहिरभवम्। मया निश्चितमासीत् 'एतावन्ति दिनानि स्वोदरसेवायै क्लिष्टोऽभवम्। इदानीं कियन्तं कालं देशसेवायामपि लक्ष्यं ददामि।'

प्रश्नाः - 2 × 1 = 2

(क) किमर्थं बहिरभवम् ?

(ख) किमर्थं क्लिष्टोऽभवम् ?

7. अधोलिखितं श्लोकं सम्पठ्य अधस्तनयोः प्रश्नयोः उत्तरे लेखनीये –

अन्धन्तमः प्रविशन्ति येऽविद्यामुपासते।
ततो भूय इव ते तमो य उ विद्यायां रताः।

प्रश्नाः - 2 × 1 = 2

(क) के अन्धन्तमः प्रविशन्ति ?

(ख) 'विद्यायाम्' इति पदे कः शब्दः का विभक्तिश्च ?

8. रेखाङ्कितपदमाधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत - 2 × 1 = 2

(क) विस्फारितशरासनाः आयुधीयश्रेणयः <u>कुमारं</u> तर्जयन्ति।

(ख) <u>कर्मणैव</u> हि संसिद्धिमास्थिता जनकादयः।

खण्डः 'घ'

(संस्कृत-साहित्य-परिचयः)

9. भवभूतेः ***अथवा*** अम्बिकादत्तव्यासस्य संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषया लेखितव्यः। 4

NEWS INFO.IN

10. अधस्तनयोः पुस्तकयोः मध्ये ***एकस्य*** संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषया लेखनीयः - 4

(i) उत्तररामचरितम्,

(ii) समुद्रसङ्गमः।

खण्डः 'ङ'

(छन्दोऽलङ्कार-परिचयः)

11. अधोनिर्दिष्टछन्दस्सु मात्र***द्वयोः*** संस्कृतभाषया लक्षणोदाहरणौ लिखत – 2 × 4 = 8

(i) इन्द्रवज्रा,

(ii) वंशस्थः,

(iii) शार्दूलविक्रीडितम्।

12. अधः प्रदत्तेषु अलङ्कारेषु ***द्वयोरेव*** लक्षणोदाहरणौ संस्कृतभाषया लिखत – 2 × 4 = 8

(i) अनुप्रासः,

(ii) उपमा,

(iii) अन्योक्तिः।

खण्डः 'च'

(अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)

13. (क) गुणसन्धेः ***अथवा*** व्यञ्जनसन्धेः परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

(ख) कर्त्ताकारकस्य ***अथवा*** सम्प्रदानकारकस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

(ग) तत्पुरुषसमासस्य ***अथवा*** द्विगुसमासस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

खण्डः 'छ'

[बहुविकल्पीय-वस्तुनिष्ठप्रश्नाः]

14. अधस्तनप्रश्नानां लिखितोत्तर-विकल्पेषु ***शुद्धविकल्पं*** चित्वा उत्तरपुस्तिकायां लिखत – 16 × 1 = 16

(क) 'कुर्वन्नेवेह' इति पदे कः सन्धिविच्छेदः ?

(i) कुर्व + नेवह (ii) कुर्वन् + एव + इह

(iii) कुर्वन् + इव + एव (iv) कुर्व + न + इव

(ख) 'पुरुषः + अश्नुते' इति पदे किं सन्धिपदम् ?

(i) पुरुषोश्नुते (ii) पुरुषोऽश्नुते

(iii) पुरुषस्श्नुते (iv) पुरुषोशनुते

(ग) 'कोऽयम्' इति पदे कः सन्धिः ?

(i) दीर्घसन्धिः (ii) यणसन्धिः

(iii) अयादिसन्धिः (iv) विसर्गसन्धिः

(घ) 'उपकृष्णम्' इति पदे विग्रहोऽस्ति –

(i) कृष्णस्य समीपम् (ii) कृष्णम् इति

(iii) कृष्णाय समीपम् (iv) कृष्णः परम

(ङ) 'नखभिन्नः' इति पदे कः समासः ?

(i) चतुर्थीतत्पुरुषः (ii) सप्तमीतत्पुरुषः

(iii) पञ्चमीतत्पुरुषः (iv) तृतीयातत्पुरुषः

(च) 'दीर्घा ग्रीवा यस्य सः' इति विग्रहे किं समस्तपदम् ?

(i) दीर्घग्रीवः (ii) दीर्घाग्रीवा

(iii) दीर्घो ग्रीवः यस्या सा (iv) दीर्घस्य ग्रीवा

(छ) 'राम' प्रथमा द्विवचने रूपम् –

(i) रामयोः (ii) रामौ

(iii) रामान् (iv) रामम्

(ज) 'अग्नये' इति पदे का विभक्तिः ?

(i) प्रथमा (ii) चतुर्थी

(iii) सप्तमी (iv) द्वितीया

(झ) 'आस्ताम्' इति पदे कः धातुः ?

(i) भू (ii) आस्

(iii) भाव (iv) अस्

(ञ) 'बिभ्यति' इति पदे कः पुरुषः ?

(i) प्रथमपुरुषः (ii) उत्तमपुरुषः

(iii) अन्यपुरुषः (iv) मध्यमपुरुषः

(ट) 'लब्ध्वा' इति पदे कः प्रत्ययः ?

(i) क्तः (ii) क्त्वा

(iii) यत् (iv) ल्यप्

(ठ) 'परि + त्यज् + ल्यप्' एषां संयोगे किं रूपम् ?

(i) परित्यजय (ii) परित्यज्य

(iii) परित्याग (iv) परित्यजाय

(ड) 'साकम्' इति उपपदयोगे का विभक्तिः ?

(i) द्वितीया (ii) चतुर्थी

(iii) तृतीया (iv) पञ्चमी

NEWS INFO.IN A PATH FOR BRIGHT FUTURE

(ढ) 'नरे' इति पदस्य समानार्थकपदमस्ति –

(i) मनुष्ये (ii) जीवने

(iii) भारे (iv) नारे

(ण) 'अधीतशास्त्रस्य' इति पदस्य विशेष्यम् –

(i) त्वम् (ii) भवति

(iii) ते (iv) अस्माकम्

(त) 'उभयम्' इति पदस्य विलोमपदमस्ति –

(i) एकम् (ii) अनेकम्

(iii) द्वित्व (iv) सभयम्

NEW JOBS INFO.IN
A PATH FOR BRIGHT FUTURE